

Jan Kluza¹

Sąd Rejonowy w Kielcach

ORCID ID: 0000-0002-0929-6093

DOBROWOLNE PODDANIE SIĘ KARZE W POSTĘPOWANIU WYKROCZENIOWYM

ABSTRACT

Voluntary submission to punishment in misdemeanor proceedings

In misdemeanor proceedings, the accused has the option to end the proceedings by voluntarily submitting to punishment. While in the context of criminal proceedings, consensual procedures are widely discussed in legal doctrine, in the case of misdemeanor proceedings, this issue has not yet been thoroughly analyzed. Due to emerging practical doubts in this area, a more extensive discussion is needed. Misdemeanor proceedings are less formalized and focused on speed. Therefore, the consensual procedures used in misdemeanor cases differ significantly from those in criminal proceedings.

Keywords: application for punishment, misdemeanor proceedings, voluntary submission to punishment, consensual proceedings

Słowa kluczowe: wniosek o ukaranie, postępowanie wykroczeniowe, dobrowolne poddanie się karze, tryby konsensualne

---

¹ Doktor nauk prawnych, asesor sądowy w Sądzie Rejonowym w Kielcach, II Wydział Karny. Adres e-mail do kontaktu: jan.kluza@hotmail.com.

1. Wstęp

Postępowanie w sprawach o wykroczenia w stosunku do postępowania karnego jest znacznie bardziej odformalizowane i nakierowane jest na zasadę szybkości postępowania. Wiąże się to przede wszystkim z oceną ustawodawcy o znacznie niższym ciężarze gatunkowym wykroczenia w stosunku do przestępstwa i znajduje odzwierciedlenie w krótkim, bo rocznym, terminie przedawnienia karalności (art. 45 § 1 k.w.²). Na gruncie procesowym wiąże się to z ograniczeniem postępowania wyjaśniającego do zebrania danych niezbędnych do sporządzenia wniosku o ukaranie oraz uproszczeniem wielu czynności procesowych. Zasada szybkości i ekonomiki postępowania znajduje wyraz w możliwości przesłuchiwania świadków w razie odroczenia rozprawy z powodu niestawiennictwa stron postępowania, możliwości wydania wyroku zaocznego czy krótszym terminie zaskarżenia wyroku³. Artykuł 2 § 1 k.w. wskazuje, że ustawodawca przewiduje równorzędność orzekania w sprawach o wykroczenia w trybie zwyczajnym, przyspieszonym i nakazowym. Z kolei art. 2 § 1a k.w. stanowi, że orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje wówczas, gdy brak jest podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym albo nakazowym. Wynika więc z tego, że ustawodawca przewiduje prymat rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym. Wydawać by się więc mogło, że duży nacisk w postępowaniu wykroczeniowym powinien być położony na konsensualne formy zakończenia postępowania wykroczeniowego. W tym obszarze jednak regulacje Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia⁴ są jednak stosunkowo zwięzłe. Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie konsensualnych form zakończenia postępowania w sprawach o wykroczenia oraz wskazanie na praktyczne wątpliwości z tym związane, gdyż regulacje Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia w tym zakresie są lakoniczne. Wskazane zostaną także postulaty pod adresem ustawodawcy mające na celu rozwiązanie występujących problemów w tym obszarze.

2. Formy postępowania wykroczeniowego

Jak wskazywano powyżej, w postępowaniu wykroczeniowym ustawodawca priorytetowo traktuje postępowanie nakazowe. Zgodnie z art. 93 § 1 zdanie 1 k.p.w. sąd na posiedzeniu może wydać wyrok nakazowy w sprawach o wykroczenia, w których wystarczające jest wymierzenie nagany, grzywny albo kary ograniczenia wolności. *A contrario* zatem w wyroku nakazowym nie jest dopuszczalne orzeczenie najsurowszej kary przewidzianej w Kodeksie wykroczeń za niektóre wykroczenia w postaci kary aresztu. Jak wskazuje się w doktrynie, „wprowadzona do postępowania w sprawach o wykroczenia w 2003 r., w ramach obszernej nowelizacji mającej usprawnić postępowanie i odciążać sądy, zasada preferencji trybów zredukowanych (§ 1a) przewiduje obowiązek skierowania sprawy do

2 Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 2151), dalej: k.w.

3 A. Marek, *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2004, s. 162.

4 Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 1124), dalej: k.p.w.

rozpoznania w trybie nakazowym lub przyspieszonym, o ile spełnione są przesłanki zastosowania jednego z tych trybów. Tym samym tryb zwyczajny staje się – wbrew nazwie – trybem nadzwyczajnym, którego zastosowanie wchodzi w grę dopiero wtedy, gdy nie znajdą zastosowania tryby zredukowane. W praktyce do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym kierowane są przede wszystkim te sprawy, w których występują negatywne przesłanki trybu nakazowego⁵. Zgodzić należy się z poglądem, że „orzekanie w postępowaniu zwyczajnym następuje dopiero wówczas, gdy nie można rozpoznać sprawy ani w postępowaniu przyspieszonym, ani nakazowym. Tryb zwyczajny ma więc charakter subsydiarny w stosunku do pozostałych dwóch trybów”⁶. Wynika to z gramatycznego ujęcia przepisu art. 2 § 1a k.p.w., który posługuje się negatywną przesłanką rozpoznania sprawy w postępowaniu zwyczajnym „gdy brak jest podstaw” do rozpoznania sprawy w innym trybie. Określenie to jest równoznaczne ze sformułowaniem „tylko wtedy, gdy” i wskazuje jednoznacznie na subsydiarny, a więc drugorzędny charakter postępowania zwyczajnego. Stanowisko takie prezentuje również Sąd Najwyższy, który stwierdził, że „wynikająca z art. 2 § 1a k.p.w. preferencja dla orzekania w trybie nakazowym w sprawach o wykroczenia aktualizuje się tylko przy zaistnieniu przesłanek określonych w art. 93 k.p.w. Przepis ten przewiduje prowadzenie postępowania nakazowego wtedy, gdy okoliczności i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a zarazem gdy wystarczające jest wymierzenie mu nagany, grzywny albo kary ograniczenia wolności”⁷. Z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości⁸ wynika, że w 2021 r. w trybie nakazowym rozpoznano 261 810 spraw, podczas gdy w postępowaniu zwyczajnym jedynie 68 446 spraw. W 2020 r. było to zaś odpowiednio 236 467 i 56 944 sprawy. Jeszcze bardziej dysproporcja ta widoczna jest w katalogu orzeczonych kar, gdzie w 2021 r. orzeczono 1375 kar aresztu, podczas gdy samoistną grzywnę wymierzono w 270 618 przypadkach. W 2020 r. było to z kolei odpowiednio 1171 kar aresztu i 251 968 kar grzywny.

3. Tryby konsensualne w postępowaniu wykroczeniowym

Postępowanie konsensualne nie jest kodeksową nazwą i jako takie jest pojęciem wypracowanym w doktrynie postępowania karnego, gdzie znaczenie konsensualnego zakończenia postępowania jest zasadniczo większe. W Kodeksie postępowania karnego do trybów konsensualnych zalicza się wnioski o dobrowolne poddanie się karze złożony przez prokuratora (art. 335 § 1 i 2 k.p.k.) oraz wniosek skazanego o wymierzenie kary bez przeprowadzania postępowania dowodowego (art. 338a k.p.k., art. 387 § 1 k.p.k.). Piotr Karlik wskazuje, że „postępowanie bez przeprowadzania rozprawy stanowi przejaw przenikania

5 A. Świątłowski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2020, s. 15.

6 M. Rogalski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. M. Rogalski, Warszawa 2022, s. 30.

7 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., IV KK 441/16, LEX nr 2288105.

8 *Wykroczenia w latach 2007–2021*, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> [dostęp: 27 lutego 2024 r.].

do polskiego procesu karnego trendów konsensualnych. Jest to postępowanie, w ramach którego dochodzi do uzgodnień dotyczących kwestii rodzaju kary, jej wymiaru, a także innych środków przewidzianych za zarzucany oskarżonemu występki⁹.

Na gruncie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia można wskazać na trzy tryby, które można określić mianem konsensualnych. Pierwszy przewiduje art. 58 § 1 k.p.w. stanowiący, że oskarżyciel publiczny może, za zgodą obwinionego przesłuchanego uprzednio w toku czynności wyjaśniających w trybie art. 54 § 6, umieścić we wniosku o ukaranie wnioski o skazanie obwinionego za zarzucany mu czyn bez przeprowadzania rozprawy i wymierzenie mu określonej kary lub środka karnego albo odstąpienie od wymierzenia kary lub środka karnego. Drugi z kolei przewiduje art. 58 § 3 k.p.w., który z kolei przewiduje, że obwiniony, jeżeli nie dotyczy go wnioski o skazanie, może po wezwaniu na rozprawę lub zawiadomieniu o jej terminie wystąpić z wnioskiem o skazanie w określony sposób bez przeprowadzania rozprawy. Ostatnią zaś formę postępowania konsensualnego przewiduje art. 73 k.p.w. stanowiący, że do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania na rozprawie obwiniony może złożyć wnioski o skazanie go w określony sposób bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Przy rozpoznawaniu tego wniosku stosuje się odpowiednio art. 64. Na tym tle Maciej Rogalski wskazuje, że „za nienazwane tryby szczególne postępowania w sprawach o wykroczenia uznaje się skazanie bez rozprawy z zastosowaniem art. 58 [Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia¹⁰ – przyp. J.K.] oraz skazanie na rozprawie, ale bez postępowania dowodowego (rozprawę skróconą) – art. 73 k.p.s.w.”¹¹.

Analogicznie zatem jak w postępowaniu karnym w postępowaniu wykroczeniowym inicjatywa do zakończenia postępowania w trybie konsensualnym może wyjść od oskarżyciela publicznego (art. 58 § 1 k.p.w.) lub od obwinionego (art. 58 § 3 k.p.w., art. 73 k.p.w.). W przypadku inicjatywy oskarżyciela wnioski o skazanie bez przeprowadzania rozprawy zawarty jest we wniosku o ukaranie. W art. 58 § 2 k.p.w. ustawodawca sformułował przy tym wymóg w postaci tego, że wnioski taki jest możliwy tylko wówczas, gdy w świetle zebranych dowodów wyjaśnienia obwinionego oraz okoliczności popełnienia wykroczenia nie budzą wątpliwości, a cele postępowania zostaną osiągnięte mimo nieprzeprowadzenia rozprawy. Oprócz merytorycznej przesłanki z art. 58 § 2 k.p.w. ustawodawca stawia także wymóg dla zastosowania tej instytucji przez oskarżyciela publicznego, albowiem „jednym z warunków jej zastosowania jest zgoda obwinionego »przesłuchanego uprzednio w toku czynności wyjaśniających w trybie art. 54 § 6 k.p.s.w.«”¹². Zgoda ta musi przy tym być wyraźna. Trafne jest stwierdzenie, że „do wniosku należy zatem dołączyć dokument zawierający zgodę obwinionego, która może zostać wyrażona np. do protokołu przesłuchania w trakcie czynności wyjaśniających lub w formie odrębnie wyrażonej pisemnie zgody”¹³. Zgodnie z art. 60 § 1 pkt 1 k.p.w. sprawę wówczas kieruje się do

9 P. Karlik, *Postępowania konsensualne i szczególne w procesie karnym. Praktyczny przewodnik ze wzorami pism*, Warszawa 2017, s. 22.

10 Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 977 z późn. zm.), dalej: k.p.s.w.

11 M. Rogalski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, s. 30.

12 Wyrok SN z dnia 3 września 2015 r., V KK 185/15, LEX nr 1784532.

13 M. Rogalski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, s. 418.

rozpoznania na posiedzeniu. Zgodnie z § 430 ust. 1 pkt 1 instrukcji biurowości¹⁴ sprawę taką rejestruje się w repertorium „W”, jednak podlega ona zarejestrowaniu jako odrębna kategoria „wyr.pos.” w systemie losowego przydziału spraw (pkt 51 załącznika nr 6 podział spraw na kategorie w poszczególnych urządzeniach ewidencyjnych).

Z kolei wniosek obwinionego z art. 58 § 3 k.p.w. powinien przybrać formę pisma procesowego. W tym zakresie jest to instytucja zbliżona do wniosku oskarżonego składanego w trybie art. 338a k.p.k. Jak wskazuje Krzysztof Dąbkiewicz, „z uwagi na recepcję art. 116 k.p.k. w zw. z art. 38 § 1 k.p.s.w. wniosek obwinionego o skazanie bez przeprowadzenia rozprawy, z uwagi na fakt, że jest zgłaszany poza jej tokiem, musi mieć postać pisemną i odpowiadać wymogom pisma procesowego określonego w art. 119 k.p.k. w zw. z art. 38 § 1 k.p.s.w. Musi też wskazywać precyzyjnie sposób skazania, czyli rodzaj i rozmiar kary, środka karnego, wniosek o odstąpienie od orzekania kary lub obligatoryjnego środka karnego, wymierzenia kary nadzwyczajnie złagodzonej”¹⁵. Również wniosek obwinionego złożony w trybie art. 58 § 3 k.p.w. podlega rozpoznaniu na posiedzeniu (art. 60 § 1 pkt 2 k.p.w.), jednak wniosek o ukaranie jest rejestrowany w kategorii „W” w systemie losowego przydziału spraw na ogólnych zasadach.

Trzecią i ostatnią formą zakończenia postępowania w trybie konsensualnym jest złożenie wniosku przez obwinionego w czasie jego przesłuchania przed sądem w trybie art. 73 k.p.w. W tym przypadku wniosek obwinionego złożony zostaje w czasie jego przesłuchania, choć nie jest wykluczone, że obwiniony w toku tego przesłuchania może złożyć wniosek w formie pisemnej z zachowaniem rygorów pisma procesowego¹⁶. Jest to rozwiązanie analogiczne do przewidzianego w art. 387 k.p.k. Wskazany w przepisie termin do złożenia wniosku „do chwili zakończenia pierwszego przesłuchania” ma charakter prekluzyjny i po jego przekroczeniu nie jest możliwe złożenie takiego wniosku. Sformułowanie „pierwszego przesłuchania na rozprawie” należy rozumieć tożsamo jak na gruncie postępowania karnego, gdzie ustawodawca posługuje się podobnym terminem w art. 387 § 1 k.p.k., w którym wskazuje, że „chodzi tu o przesłuchanie na pierwszej rozprawie głównej, na której doszło do otwarcia przewodu sądowego. Jeżeli nastąpiło przesłuchanie wszystkich oskarżonych, ale rozprawa toczy się od początku, np. po przerwie lub odroczeniu albo w wyniku uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, to niedopuszczalne jest złożenie wniosku, gdyż przesłuchanie oskarżonych nie będzie pierwszym, tylko już kolejnym. Dotyczy to także prowadzenia sprawy od początku w następstwie decyzji procesowej o połączeniu spraw do wspólnego postępowania (art. 34 § 1 i 2) albo wyłączeniu sprawy poszczególnych oskarżonych do odrębnego rozpoznania (art. 34 § 3), gdy w tym »nowym« postępowaniu nastąpi ponowne przesłuchanie oskarżonych. Odebranie wówczas wyjaśnień od oskarżonych nie ma waloru »pierwszego przesłuchania« w rozumieniu tego przepisu”¹⁷.

¹⁴ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. Ministra Sprawiedliwości z 2019 r. poz. 138).

¹⁵ K. Dąbkiewicz, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2017, teza nr 9 do art. 58, LEX.

¹⁶ *Ibidem*, teza nr 3 do art. 73, LEX.

¹⁷ D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I. Art. 1–424, red. D. Świecki, Warszawa 2020, s. 1580–1581.

Skoro bowiem ustawodawca posługuje się analogicznymi sformułowaniami w podobnych sytuacjach, należy je wyklądać tak samo. Trafnie jednak zauważa Dariusz Stachurski, że „sytuacja procesowa obwinionego jest klarowna, gdy proces nie jest złożony podmiotowo. [...] Wątpliwości mogą się pojawić, gdy obwinionych jest kilku, a jeden z nich będzie chciał złożyć oświadczenie o wydanie wyroku w trybie art. 73 k.p.w., jednakże uczyni to już po zakończeniu swojego przesłuchania”¹⁸. Uregulowanie z art. 387 § 1 k.p.k. wyraźnie wskazuje, że chodzi o zakończenie przesłuchania wszystkich oskarżonych. Tymczasem w art. 73 k.p.w. mowa jest jedynie o zakończeniu przesłuchania obwinionego. Dariusz Stachurski stwierdza jednak, że „nie wydaje się zasadne ograniczenie możliwości składania przez obwinionych takowych wniosków z powołaniem się na zakończenie ich przesłuchania, gdy nie zakończono przesłuchania pozostałych obwinionych”¹⁹. Jest to stanowisko słuszne, oparte na gwarancjach procesowych obwinionego i opierające się na spójności tożsamyh rozwiązań systemowych w szeroko rozumianym postępowaniu karnym. Postulować jednak należałoby w tym zakresie przesądzenie tej kwestii przez ustawodawcę *in favorem* obwinionego.

4. Rozpoznanie wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy

Jak sygnalizowano wyżej, wniosek o skazanie bez przeprowadzania postępowania dowodowego pochodzący od oskarżyciela publicznego lub złożony przez obwinionego w trybie art. 58 § 3 k.p.w. podlega rozpoznaniu na posiedzeniu (art. 60 § 1 pkt 1 i 2 k.p.w.). O posiedzeniu zawiadamia się strony postępowania i ich przedstawiciele, jednak ich udział nie jest obowiązkowy i ich nieobecność nie jest przeszkodą dla rozpoznania sprawy (art. 60 § 2 k.p.w.). Wyjątkiem od tego jest sytuacja obrony obligatoryjnej z art. 21 § 1 k.p.w., gdzie udział obrońcy jest obowiązkowy (art. 60 § 2 zdanie 2 k.p.w.). O terminie posiedzenia nie zawiadamia się pokrzywdzonego, a więc inaczej niż w postępowaniu karnym, chyba że złoży oświadczenie o działaniu w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy, ponieważ wówczas staje się stroną postępowania.

Uwzględniając wniosek, sąd uznaje za ujawnione dowody załączone do wniosku o ukaranie (art. 63 § 1 k.p.w.). Skierowanie wniosku w omawianym trybie „nie zwalnia sądu z obowiązku poddania kontroli takiego wniosku pod względem jego zgodności w zakresie formalnym i merytorycznym, z regułami obowiązującego prawa”²⁰. Dlatego też sąd w oparciu o art. 63 § 2 k.p.w. może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim określonych przez siebie zmian. Wniosek ze zmianami nie może zostać uwzględniony, jeżeli obwiniony, należycie o zmianach tych powiadomiony, zgłosi wobec nich sprzeciw w terminie określonym przez sąd. Joanna Paśkiewicz na tle tego przepisu stwierdza, że „zmiany przeprowadza oskarżyciel publiczny, albowiem to on występuje z wnioskiem o skazanie bez rozprawy. Jeżeli na proponowane przez sąd zmiany oskarżyciel nie

18 D. Stachurski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, red. P. Daniluk, s. 446.

19 *Ibidem*, s. 447.

20 Wyrok SN z dnia 22 lutego 2018 r., IV KK 23/18, LEX nr 2450262.

wyrazi zgody, wniosek nie może zostać uwzględniony²¹. Wydaje się, że stanowisko to wynika z kolejnego zdania tego przepisu mówiącego o tym, że obwiniony zmianom tym może się sprzeciwić. Trafne jest jednak stanowisko nieco odmienne, w myśl którego „wprawdzie w art. 63 § 2 k.p.s.w. wspomina się tylko o możliwości sprzeciwu wobec zaproponowanych zmian ze strony obwinionego, niemniej jednak, biorąc pod uwagę istotę wniosku o skazanie bez rozprawy, także oskarżyciel publiczny, który jest autorem wniosku, powinien wyrazić w tej materii swoje zdanie lub przynajmniej powinno się mu umożliwić przedstawienie stanowiska. Jeżeli jest on obecny na posiedzeniu, może od razu wypowiedzieć się co do modyfikacji wniosku i kierunku zasugerowanych zmian. W przeciwnym wypadku sąd powinien odroczyć posiedzenie i określić oskarżycielowi termin do zajęcia stanowiska w tej kwestii. Sprzeciw oskarżyciela wobec zaproponowanych przez sąd zmian, o których mowa w art. 63 § 2 k.p.s.w., powoduje, że sąd albo odstąpi od określonych wcześniej przez siebie zmian we wniosku, uwzględniając go w wersji pierwotnej, albo uzna, że zachodzi brak podstaw do uwzględnienia wniosku, i zgodnie z art. 63 § 5 k.p.s.w. sprawa podlegać będzie rozpoznaniu na zasadach ogólnych²². Stanowisko takie potwierdził Sąd Najwyższy²³. W praktyce oznacza to, że wyznaczając termin posiedzenia w przedmiocie rozpoznania wniosku z jednoczesnym zawiadomieniem o jego terminie dla stron, w zawiadomieniu powinna się znaleźć informacja o uzależnieniu uwzględnienia wniosku od podanego warunku. Jeśli strony w określonym terminie nie zgłoszą sprzeciwu, oznacza to dorozumiane wyrażenie nań zgody.

Jak wskazywano powyżej, w razie złożenia oświadczenia przez pokrzywdzonego w terminie z art. 26 § 3 k.p.w. o działaniu jako oskarżyciel posiłkowy powinien on zostać zawiadomiony o terminie posiedzenia, ponieważ staje się stroną postępowania. W związku z tym ustawodawca wyposaża oskarżyciela posiłkowego w możliwość wyrażenia sprzeciwu do wydania wyroku w trybie konsensualnym (art. 63 § 3 k.p.w.). Sprzeciw powoduje niemożliwość uwzględniania wniosku o wydanie wyroku bez przeprowadzania postępowania dowodowego i powoduje konieczność rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych (art. 63 § 5 k.p.w.), a więc w postępowaniu zwyczajnym lub nakazowym. Inaczej jednak niż w postępowaniu karnym, gdzie sprzeciw może złożyć każdy pokrzywdzony (art. 343 § 2 k.p.k., art. 343a § 2 k.p.k. w związku z art. 343 § 2 k.p.k., art. 387 § 3 k.p.k.), w tym przypadku sprzeciw może złożyć tylko pokrzywdzony, który działa jako oskarżyciel posiłkowy. Jeśli więc pokrzywdzony takiego oświadczenia nie złożył lub złożył je po terminie i sąd wydał postanowienie o niemożliwości działania w charakterze oskarżyciela ubocznego, sprzeciw nie ma mocy wiążącej dla sądu.

Analogiczne rozwiązanie ustawodawca przewiduje w przypadku wniosku o skazanie bez przeprowadzania rozprawy pochodzącego od obwinionego, przy czym ten złożony w trybie art. 73 k.p.w. *per se* podlega rozpoznaniu na rozprawie. Niezależnie jednak od trybu złożenia wniosku przez obwinionego podlega on takiej samej kontroli zarówno formalnej, jak i merytorycznej jak wniosek pochodzący od oskarżyciela publicznego, co wynika z odesłania zawartego w art. 65 § 1 k.p.w. do art. 63 k.p.w. Sąd Najwyższy

21 J. Paškiewicz, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, red. M. Rogalski, s. 437–438.

22 K. Dąbkiewicz, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, teza nr 4 do art. 63, LEX.

23 Wyrok SN z dnia 20 stycznia 2012 r., III KK 387/11, LEX nr 1167490.

wskazuje prawidłowo, że „zauważyć należy jednak, że w razie, gdy wniosek obwinionego nie odpowiada przepisom prawa materialnego, sąd może uzależnić jego uwzględnienie od dokonania w nim wskazanych przez siebie zmian. Wszak przy rozpatrywaniu tego rodzaju wniosku sąd winien odpowiednio stosować art. 64 § 2 k.p.w., który określa przesłanki jego uwzględnienia (art. 73 zd. drugie k.p.w.). Odpowiednie stosowanie tego przepisu oznacza zaś, że sąd może uzależnić uwzględnienie wniosku od dokonania w nim określonych przez siebie zmian, skoro przepis ten odsyła w tym zakresie do art. 63 § 2 k.p.w. (art. 64 § 1 k.p.w.)”²⁴. Dodatkowo sąd powinien przesłuchać obwinionego na posiedzeniu, jeśli nie był przesłuchiwany w toku czynności wyjaśniających, chyba że nie stawił się na posiedzenie bez usprawiedliwienia lub złożył wyjaśnienia na piśmie (art. 64 § 3 k.p.w.). Sprzeciw wobec wniosku obwinionego mogą złożyć oskarżyciel publiczny i oskarżyciel posiłkowy. Dotyczy to także wniosku złożonego na rozprawie, gdyż art. 73 k.p.w. odsyła w całości do art. 64 k.p.w. Brak stanowiska oskarżyciela, czy to publicznego czy posiłkowego, oznacza dorozumianą akceptację wniosku. Stanowi o tym art. 64 § 4 k.p.w., który posługuje się terminem „oskarżyciel”, a więc *lege non distinguente* zarówno oskarżyciela publicznego, jak i posiłkowego.

5. Różnice między postępowaniem konsensualnym w postępowaniu wykroczeniowym a karnym

Zakres regulacji dotyczący konsensualnych form zakończenia postępowania w postępowaniu wykroczeniowym w stosunku do przepisów zawartych w Kodeksie postępowania karnego jest szczątkowy, a co za tym idzie w trybach tych widoczne są istotne różnice. Jak wskazywano powyżej, pierwszą z nich jest pozycja pokrzywdzonego, który w sprawach o przestępstwa może wyrazić skuteczny sprzeciw wobec dobrowolnego poddania się karze (art. 343 § 2 k.p.k., art. 387 § 2 k.p.k.). Pokrzywdzony może więc skutecznie zablokować wydanie wyroku w trybie konsensualnym albo może uzależnić brak sprzeciwu od dokonania w nim stosownych zmian²⁵. Pokrzywdzony działa w tym przypadku z mocy ustawy i jego pozycja jest niezależna od tego, czy złożył oświadczenie o działaniu w sprawie jako oskarżyciel posiłkowy czy też nie. W razie braku takiego oświadczenia nie może on jednak złożyć apelacji od wyroku zapadłego w tym trybie niezależnie od tego, czy został on wydany na posiedzeniu czy rozprawie. Tymczasem w postępowaniu wykroczeniowym pozycja pokrzywdzonego w tym zakresie jest mocno ograniczona, gdyż może mieć on wpływ na treść wyroku jedynie wówczas, gdy działa w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 63 § 3 k.p.w.). *A contrario* w razie niedopełnienia czynności z art. 26 § 3 k.p.w. pokrzywdzony traci uprawnienia do wyrażenia sprzeciwu dla wydania wyroku w trybie konsensualnym.

Najistotniejszą jednak różnicą między trybami konsensualnym w postępowaniu wykroczeniowym a karnym jest kwestia zaskarżalności wyroku wydanego w tym trybie.

²⁴ Wyrok SN z dnia 7 lutego 2019 r., III KK 583/17, LEX nr 2620255.

²⁵ K. Nowicki, [w:] *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, s. 661.

Otóż art. 447 § 5 k.p.k. stanowi, że podstawą apelacji nie mogą być zarzuty określone w art. 438 pkt 3 i 4, związane z treścią zawartego porozumienia, o którym mowa w art. 343, art. 343a i art. 387. Przywołane zaś przepisy dotyczą wyroku wydanego na posiedzeniu w przedmiocie wniosku prokuratora o wydanie wyroku skazującego bez przeprowadzania rozprawy (art. 343 k.p.k.), wniosku pochodzącego od oskarżonego (art. 343a k.p.k.) i wniosku oskarżonego w toku przesłuchania na rozprawie (art. 387 k.p.k.). Oznacza to, że podstawą apelacji w tych przypadkach nie może być zarzut niewspółmierności kary (art. 438 pkt 4 k.p.k.) i błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia (art. 438 pkt 3 k.p.k.). W takim zakresie apelacja, która podnosi wyłącznie takie zarzuty, jest niedopuszczalna i podlega odmowie przyjęcia, co przesądziło w orzecznictwie²⁶ i doktrynie²⁷.

Tymczasem na gruncie Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia brak jest analogicznej regulacji, która wprost ograniczałaby możliwość zaskarżenia wyroku sądu pierwszej instancji zapadłego na skutek wniosku o skazanie bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Powoduje to, że *prima facie* „wyrok zapadły na skutek uwzględnienia wniosku o skazanie obwinionego bez rozprawy można zaskarżyć na zasadach ogólnych”²⁸. Zauważyć jednak należy, że art. 109 § 2 k.p.w., który odsyła do odpowiedniego stosowania niektórych przepisów Kodeksu postępowania karnego w zakresie postępowania odwoławczego, wymienia wśród nich również wcześniej przywołany art. 447 k.p.k. Z art. 1 § 2 k.p.w. wynika, że w postępowaniu w sprawach o wykroczenia przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się jedynie, gdy niniejszy kodeks tak stanowi. W tym zakresie wskazać należy, że „stosowanie »odpowiednie« musi uwzględniać nie tylko odmienne nazewnictwo i pojęcia k.p.w., ale przede wszystkim specyfikę postępowania unormowanego w tym kodeksie”²⁹. Oznacza to, że „nakazane przez art. 109 k.p.w. odpowiednie stosowanie art. 447 § 5 k.p.k. oznacza natomiast, że podstawą apelacji nie mogą być zarzuty określone w art. 438 pkt 3 i 4 k.p.k., związane z treścią zawartego porozumienia. Tak więc, w razie uwzględnienia przez sąd wniosku oskarżyciela publicznego o skazanie bez rozprawy w kształcie uzgodnionym przez oskarżyciela z obwinionym, można się w apelacji powołać na obrazę prawa materialnego oraz obrazę przepisów postępowania mogącą mieć wpływ na treść zapadłego rozstrzygnięcia, ale nie na błąd w ustaleniach faktycznych ani rażącą niewspółmierność kary”³⁰. Piotr Gensikowski wskazuje, że „instytucja uregulowana w art. 63 w zw. z art. 58 § 1 k.p.w. stanowi odpowiednik instytucji uregulowanej w art. 343 w zw. z art. 335 k.p.k. Oznacza to, że w razie uwzględnienia przez sąd wniosku oskarżyciela publicznego o skazanie bez rozprawy zgodnie z treścią uzgodnienia stron, obwiniony nie może w apelacji podnosić zarzutów określonych w art. 438 pkt 3 i 4 k.p.k. w zw. z art. 109 § 2 k.p.w.”³¹. Przywołana wcześniej

26 Zamiast wielu zob.: wyrok SN z dnia 6 grudnia 2021 r., IV KS 61/21, LEX nr 3537274.

27 Zamiast wielu zob.: D. Świecki, *Ograniczenie podstaw odwoławczych do wniesienia apelacji w trybach konsensualnych (art. 447 § 5 k.p.k.)*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 9, s. 25.

28 A. Świątłowski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, s. 390.

29 T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 65.

30 A. Świątłowski, [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*, s. 390.

31 P. Gensikowski, *Postępowanie w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2016, teza nr 5 do art. 63.

treść art. 447 § 5 k.p.k. wyraźnie mówi o wyrokach zapadłych w trybach konsensualnych wymienionych wprost w tym przepisie wskazującym na jednostki normatywne Kodeksu postępowania karnego. Z odpowiedniego stosowania przepisu, do czego wprost zobowiązuje ustawodawca w art. 109 § 2 k.p.w., wskazać należy, że „w przypadku przepisów nakazujących odpowiednie stosowanie wyróżnia się trzy warianty tej odpowiedniości, przy czym możliwe jest tworzenie bardziej rozbudowanych typologii. Zdecydowanie najczęściej mamy do czynienia ze stosowaniem przepisu odniesienia z pewnymi modyfikacjami, wynikającymi z konieczności jego dostosowania do kontekstu, jaki otacza ten zaczerpnięty przepis w otoczeniu, z którego nastąpiło odesłanie. W przypadkach tych, jak się to zazwyczaj ujmuje, odpowiednie stosowanie polega na zastosowaniu »z odpowiednimi modyfikacjami«³². *Mutatis mutandi* przyznać należałoby rację przywołanym wyżej autorom, że odesłanie z art. 109 § 2 k.p.w. odczytywać należy w ten sposób, że wobec wyroków zapadłych w trybie art. 63 k.p.w. i art. 73 k.p.w. niedopuszczalna jest apelacja oparta na błędzie w ustaleniach faktycznych lub niewspółmierności kary. Trzeba jednak zauważyć, że odesłanie do art. 447 k.p.k. w art. 109 § 2 k.p.w. odnosi się do całego artykułu i obecne było w tym przepisie już w pierwotnej wersji Kodeksu postępowania karnego z 2001 r. Tymczasem art. 447 § 5 k.p.k. został wprowadzony z dniem 1 lipca 2015 r.³³ Skoro jednak ustawodawca nie dokonał korekty art. 109 k.p.w. w tym zakresie, konsekwentnie należy uznać, że jest to celowe. Wskazane jest jednak, ażeby kwestia dopuszczalności apelacji od wyroku zapadłego w trybie konsensualnym w postępowaniu wykroczeniowym została wyraźnie uregulowana właśnie w tym kodeksie. Rozwiązanie tej kwestii przez odesłanie do Kodeksu postępowania karnego jest bowiem mało czytelne i pozostawia pole do wątpliwości.

7. Zakończenie

Podsumowując powyższe rozważania, należy wskazać, że w Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia zdecydowanie widoczny jest nacisk na szybkość postępowania, czego dowodem jest prymat postępowania nakazowego. Znajduje to wyraźne odzwierciedlenie w strukturze wymierzanych kar za wykroczenia. Odformalizowany charakter postępowania i priorytet jego szybkości widoczny jest także w uregulowaniach dotyczących możliwości wydania wyroku bez przeprowadzania postępowania dowodowego. Na gruncie postępowania wykroczeniowego regulacja trybów konsensualnych jest skąpa i ogranicza się zaledwie do kilku przepisów dotyczących trzech form konsensualnych. W tym zakresie unaocznia się także kilka istotnych różnic w stosunku do postępowania karnego, a najważniejsza z nich dotyczy ograniczenia pozycji pokrzywdzonego i wzmocnienia pozycji sądu co do modyfikacji wniosku. Wskazać jednak należy, że

32 A. Światłowski, [w:] *Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 2. *System prawa karnego procesowego*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013, s. 249.

33 Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r. poz. 1247).

kwestia zmian dokonywanych przez sąd we wniosku oraz kwestia zaskarżalności wyroku wydanego w trybie konsensualnym powinny zostać doprecyzowane przez ustawodawcę w samym Kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia, eliminując w tym zakresie sygnalizowane wyżej wątpliwości.

Bibliografia

- Dąbkiewicz K., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Gensikowski P., *Postępowanie w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2016.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Karlik P., *Postępowania konsensualne i szczególne w procesie karnym. Praktyczny przewodnik ze wzorami pism*, Warszawa 2017.
- Marek A., *Prawo wykroczeń (materialne i procesowe)*, Warszawa 2004.
- Nowicki K., [w:] *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Paśkiewicz J., [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. M. Rogalski, Warszawa 2022.
- Rogalski M., [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. M. Rogalski, Warszawa 2022.
- Stachurski D., [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2020.
- Światłowski A., [w:] *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, red. P. Daniluk, Warszawa 2020.
- Światłowski A., [w:] *Zagadnienia ogólne*, t. I, cz. 2. *System prawa karnego procesowego*, red. P. Hofmański, Warszawa 2013.
- Świecki D., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I. *Art. 1–424*, red. D. Świecki, Warszawa 2020.
- Świecki D., *Ograniczenie podstaw odwoławczych do wniesienia apelacji w trybach konsensualnych (art. 447 § 5 k.p.k.)*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 9.
- Wykroczenia w latach 2007–2021*, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/>.